

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science

Volume 5 Issue 7, p. 103-116, December 2012

**M. SAİT ŞİMŞEK'İN TEFSİRİNDE KUR'ÂN'IN ÇAĞDAŞ
YORUMLARI**

*CONTEMPORARY INTERPRETATION OF THE QUR'AN IN M. SAİT ŞİMŞEK'S
COMMENTARY*

Yrd. Doç. Dr. Gökhan ATMACA

Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi

Abstract

The Qur'an is the word of God. The Qur'an was sent by God to Muhammed. He told the people who live with him in the Qur'an. Then reach forwarded all contemporaries. Thus, all of humanity has reached the Koran. Invited them to Islam. The Prophet stated that the Koran was still alive. Also people have asked where they did not understand. Still wondering what they have learned by asking. After the death of the Prophet's people have struggled to understand the Koran. People have interpreted the verses of the daily life of the new conditions. Because Qur'an is for all ages. This provides commentary. In order to, interpretations of the Qur'an were made from the early ages. In order to, dozens of works put forward our age. In today's scholars M. Said Şimşek wrote a commentary for this purpose. Simsek's work consists of five volumes. Claims that are included in reviews of works towards contemporary life. Work is important in this respect. This study examines M. Sait Şimşek's book The Interpretation of the Qur'an of the Life Source. This study aims at the determination of contemporary comments in this book. In this study, some of Simsek's book of exegesis, theology, canon law issues are examined and some current issues. This study also reveals that the main method of Simsek's book, which is writing.

Key Words: Quran, Tafseer, Verse, İnterpretation

Öz

Allah kelamı Kur'an Hz. Muhammed'e vahiy edilmiştir. Hz. Peygamber Kur'an'ı öncelikle kendi coğrafyasında yaşayan insanlar olmak üzere ulaşabildiği tüm çağdaşlarına iletmiştir. Böylelikle

Kur'an'ı tüm insanlığa ulaştırmış ve onları hidayete davet etmiştir. Hz. Peygamber hayattayken beyan görevi gereği Kur'an'ın izaha muhtaç kısımlarını açıklamıştır. Ayrıca insanlar anlayamadıkları yerleri veya merak ettikleri hususları Hz. Peygamber'e sorarak öğrenmişlerdir. Hz. Peygamber'in vefatından sonra ise insanlar Kur'an'ı anlamak için çaba sarf etmeye devam etmişler ve ayetleri güncel hayatın getirdiği yeni şartlarla birlikte tefsir etmişlerdir. Çünkü Kur'an bütün çağlara hitap etmektedir. Bu hitabın yorumu da tefsirle mümkün olabilmektedir. Bu sebeple ilk çağlardan itibaren Kur'an tefsirleri yazılarak Kur'an'ın çağa ve güncel hayata hitabı sağlanmıştır. Bu amaca yönelik asrımızda da onlarca eser ortaya konulmuştur. Günümüz ilim adamlarından M. Sait Şimşek de bu amaç doğrultusunda bir tefsir yazmıştır. Şimşek'in eseri beş ciltten oluşmakta ve çağdaş hayata dönük yorumları barındırma iddiasındadır. Bu yönüyle eser önem arz etmektedir. Bu çalışma da M. Sait Şimşek'in *Hayat Kaynağı Kur'an Tefsiri* adlı eserinin bazı çağdaş yorumlarının tespiti üzere kaleme alınmıştır. Çalışmada Şimşek'in eserindeki bazı tefsir usûlü konuları, kelâmî, fikhî meseleler ile bazı güncel konulara değinilmiştir. Bu çalışma aynı zamanda Şimşek'in eserini ortaya koyarken hangi yöntemi esas aldığını da ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Tefsir, Âyet, Yorum

Giriş

M. Sait Şimşek 1951 yılında Mardin'de doğmuş, sırasıyla Diyarbakır İmam Hatip Lisesi ve Erzurum Yüksek İslam Enstitüsü'nden mezun olmuştur. 1984 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi bünyesinde doktorasını tamamlamış, 1987'de doçent, 1994 ise Profesör unvanını almıştır. Halen Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. (Şimşek, 2012, I: Önsöz)

Kur'an evrensel olması yönüyle bütün çağlara hitap etmektedir. Kur'an'ın bu yönü her devirde farklı coğrafyalardaki insanları Kur'an'ı anlamaya sevk etmiş, bunun için de ilk devirlerden itibaren tefsirler yazılmıştır. Her bir müfessir kendi çağını ve coğrafyasını esas alarak Kur'an okumaları yapmış ve bunu eserleriyle diğer insanların istifadesine sunmuştur. Bu faaliyet eskiden olduğu gibi bugün de devam etmektedir. M. Sait Şimşek'in *Hayat Kaynağı Kur'an Tefsiri* adlı eseri de Kur'an'ın bu çağa yönelik bir okumasının sonucu olarak insanlığın istifadesine sunulmuştur. Biz de bu çalışmamızda Şimşek'in adı geçen eserini ele alacağız. Şimşek'in eseri birçok konuda orijinal tespitlerle doludur. Biz çalışmamızda elimizden geldiği kadar bunların bir kısmına değineceğiz. Daha önce konuya giriş kabilinden çağdaşlık kavramı hakkında kısa bir bilgi vereceğiz.

I. Çağdaşlık Kavramı

Çağdaşlık kavramı bireyin veya toplumun ihtiyaçlarını karşılamada en başarılı ve en yüksek performansı gösteren sosyal yapıya, toplumsal modele verilen sıfat olarak tanımlanmaktadır. (<http://mozbulbul.blogcu.com/cadaslik-nedir-ne-degildir/9118447>) Çağdaşlık denildiğinde kronolojik olarak aynı devirde yaşamak kastedilmekle birlikte çağdaş kavramı içerisine geçmişten bugüne gelen her şey girmektedir. Dolayısıyla çağdaşlık her ne kadar bugünü çağrıştıran bir kavramsa da aslında geçmişi ve bugünü harmanlayan bir içeriğe sahiptir. (Özakpınar, 2007: 19-22)

Günümüzde bilimsel ve teknolojik gelişmeler hızla arttığından kültürel anlayış ve toplumsal yapı da bir o kadar hızlı değişmektedir. (Aydın, 2006: 172) Çağdaşlık ise çağın getirdiği her türlü ilmî gelişmeye ve insanlığın yararına olan her şeye açık olmayı gerektirmektedir. (İlhan, 2000: 47) Dolayısıyla içinde bulunulan çağda dîni hayatın yaşanması da Kur'an'ın yorumuyla olmaktadır. Zira Kur'an evrenselliğinin bir gereği olarak bütün çağlara hitap etmektedir. Kur'an'ın hitabının güncel zamana yorumu ise tefsir ile olmaktadır. Bu

sebeple ilk devirlerden itibaren Kur'ân tefsirleri yazılmıştır. Bu çalışmalar günümüze kadar devam etmiş, halen de devam etmektedir. Bu şekilde Kur'ân'ın çağa ve güncel hayata hitabı sağlanmaktadır. Şimşek de bu tefsiri yazmasındaki amacının Kur'ân'ı çağa uydurmak değil, Kur'ân'ın hedefleri doğrultusunda bu çağda Kur'ân'ı yeniden ve doğru anlamak olduğunu söylemektedir. (Şimşek, 2012: II/143)

II. M. Sait Şimşek'in Tefsiri ve Çağdaş Yorumları

Şimşek *Hayat Kaynağı Kur'ân Tefsiri* adlı eserini on yılı aşkın bir sürede tamamlamıştır. Tamamı beş cilt olan eser Beyan Yayınları tarafından 2012 yılında basılmış ve okuyucunun istifadesine sunulmuştur. Şimşek eserini kaleme alırken okuyucuyu yoracağını düşündüğü akademik tartışmalara girmekten kaçınmış, sade bir dil kullanmıştır. Çoğu yerde müracaat ettiği kaynakları zikretmemiştir. Buradaki amacı da okuyucuyu bunlarla yormamaktır. Ayrıca o, insanların meşguliyetlerini göz önüne alarak yorumlarını kısa tutmaya çalışmıştır.

Şimşek tefsir yaparken öncelikle söz konusu sûrenin Mekkî veya Medenî oluşu, sûrenin isminin mahiyeti, varsa diğer isimleri ve sûrenin içeriği hakkında bilgiler vermiştir. Bunların ardından sûrenin tefsirine geçmiştir. (Örnek olarak bkz. Şimşek, 2012: I/11, 19, 307)

Şimşek'in adı geçen eserindeki çağdaş yorumları şu başlıklar altında ele alabiliriz:

A. Şimşek'in Bazı Tefsir Usûlü Kavramları Hakkındaki Yorumları

Şimşek bazı usûl terimleri hakkında farklı tespitlerde bulunmaktadır. Onun bu husustaki tespitleri orijinal olduğundan burada yer vermeyi uygun buluyoruz. Bunları şu başlıklar altında işleyebiliriz:

1. Nesh

Arapça'da "nesh", birşeyi iptal etmek, izale etmek, mânâsına gelir. (Cevherî, 1990: I/433; İbn Hazm, 1986: 6; Râzî, 1997: I/636) Terim olarak "nesh", bir nassın hükmünün daha sonra gelen bir nas ile kaldırılmasını ifade eder. (Cevherî, 1990: I/433; İbn Hazm, 1986: 7; Râzî, 1997: I/637; Bağdâdî, t.y.: 39; Cerrahoğlu, 1995: 122; Çetin, 2006: XXXII/579) Neshin söz konusu olduğu durumlarda önceki hüküm mensûh, onu yürürlükten kaldıran yeni hüküm veya delil nâsîh diye adlandırılır. (Çetin, 2006: XXXII/579) Mensûh ya âyetin hükmü, ya da âyetin okunan lâfzı veya âyetin hem okunuşu hem hükmüdür. (İbn Hazm, 1986: 6; Râzî, 1997: I/640; Zerkeşî, 1957: II/35) Bu durumların örneği ise şunlardır:

a. Hem lafzın ve hem de hükmün nesh edilmesi: Enes b. Mâlik'ten rivâyet edildiğine göre O, Tevbe Sûresi'nde "لو كان لابن آدم واديان من ذهب لابتغى اليهما ثالثاً..." (Manası: Âdemoğlunun iki vadi dolusu altını olsa bir üçüncüsünü ister...) şeklinde bir âyet okuduklarını bildirmiştir. Ancak bu âyetin daha sonradan hem hükmen hem de lâfzen nesh edildiği ifade edilmiştir. (İbn Hazm, 1986: 9)

b. Hükmün bâkî kalıp lafzın nesh edilmesi: Bu tür neshe delil teşkil eden ibâre "والشبيخة إذا زنيا فرجموها البتة تكالاً من الله والله عزيز حكيم" (Manası: Yaşlı erkek ve yaşlı kadın zînâ ettiklerinde Allah'tan kesin bir ceza olmak üzere onları recm edin. Allah azîz ve hakîmdir.) şeklindedir. (İbn Hazm, 1986: 9; Zerkeşî, 1957: II/35)

c. Lafzın bâkî olup hükmün nesh edilmesi: Bu çeşidin örneğini ise

“فَأَيْنَمَا تُولُوا فَتَمَّ وَجْهَ اللَّهِ...” (Bakara 2/115. Manası: ...Nereye dönerseniz dönün Allah'ın yönü orasıdır...) teşkil etmektedir. (İbn Hazm, 1986: 9)

Şimşek yukarıda örneğini verdiğimiz klasik nesh anlayışını benimsememiştir. O, bu konuya “*Biz herhangi bir âyetin hükmünü yürürlükten kaldırır veya onu unutturur (ya da ertelersek), yerine daha hayırlısını veya mislini getiririz...*” (Bakara 2/106) âyetinin tefsirinde yer vermiştir. İlim adamlarının bu âyetten ve “*Biz bir âyeti değiştirip yerine başka bir âyet getirdiğimiz zaman...*” (Nahl 16/101) âyetinden yola çıkarak Kur'an'da neshin var olduğu iddiasında olduklarını ifade eden Şimşek, bu konuda geniş mülahazalarda bulunur. Ona göre bu âyetlere dayanarak Kur'an'da neshin varlığını doğrulamak mümkün değildir. Çünkü Bakara Sûresi 106. âyeti müfessirlere göre kıblenin değişmesiyle ilgili olarak indirilmiştir. Kudüs'e yönelerek namaz kılmak âyet ile emredilmemiştir. Dolayısıyla buradaki değişiklik Kur'an'dan bir âyeti nesh etme yönünde olmadığı için nesh edilmiş bir âyet söz konusu değildir. Ayrıca Nahl Sûresi 101. âyet Mekkî bir sûredir. İlk neshin kıblenin değiştirilmesiyle ilgili olduğu söylenmektedir. Bu ise hicretten bir buçuk sene sonra gerçekleşmiştir. Bu sebeple hicretten önce indirilmiş bir âyetin hicretten sonra indirilmiş bir âyeti nesh etmesi söz konusu olamaz.

Şimşek'e göre Hz. Peygamber'den herhangi bir âyetin nesh edildiğine dair tek bir hadis dahi nakledilmiş değildir. Sahâbeden ve tâbiinden nakledilen neshle ilgili rivâyetlerle âmm olan bir lafzın tahsisi, mutlakın takyidi vb. durumları içermektedir. Dolayısıyla Kur'an'da nesh mevzu bahis değildir. (Şimşek, 2012: II/136-141)

2. Sebeb-i Nüzûl:

Kur'an âyetlerinden bir kısmı özel sebeplerle (Zerkânî, t.y.: I/99) veya bir olay ve sual sonucunda nâzil olmuştur. Bu duruma sebeb-i nüzûl denir. (Suyûtî, 1985: I/82) Tefsir ilminde sebeb-i nüzûl, âyeti izah ve beyan etmesi bakımından önemli görülmüştür. (Cerrahoğlu, 1995: 116; Özsoy, 2004: 144) Şimşek'in konuya yaklaşımı ise farklıdır. O, eserinde yeri geldikçe sebeb-i nüzûlden bahsetmektedir. Ancak Kur'an'ın anlaşılması hususunda sebeb-i nüzûlun haddinden fazla abartıldığını ve bu durumda Kur'an'ın anlaşılması mümkün olmayan bir kitapmış gibi bir his doğurduğunu, âyetlerin sebeplere binaen inerek anlamlarının sınırlı oldukları izlenimini verdiğini söylemektedir. Ona göre sebeb-i nüzûl olarak zikredilen hadise olmasa da âyet aynen indirilecekti. Âyetlerin kimi olaylar üzerine indirilmesinin sebebi hem Kur'an'la toplum arasında daha canlı bir iletişim kurulmasına hem de âyetleri günlük hayatta uygulayarak daha iyi anlaşılması amacına dönüktür. (Şimşek, 2012: IV/199)

Şimşek'e göre sebeb-i nüzûle dair rivâyetler Kur'an'ın indirilişine tanık olan sahâbelerin kendi içtihatlarıdır. Bu sebeple bir âyetle ilgili farklı sebepler nakledilmektedir. Bu zikredilen sebepler içtihadı dayalı olduğu için yanlış olma ihtimalleri olabilir. Ona göre Kur'an'da yer alan “*şu husus sana soruldu, de ki*” (Örnek olarak bkz. Bakara 2/189) tarzındaki âyetlerin sebeb-i nüzûlleri kesin olarak bilinebilir. (Şimşek, 2012: II/109)

3. Mukatta' Harfler

Kur'an-ı Kerim'deki bazı sûrelerin başında bazen basit, bazen de birkaç harfin birleşmesinden oluşan rumuzlar bulunmakta olup bu rumuzlara mukatta' harfleri denilmektedir. (Cerrahoğlu, 1995: 134) Mukatta' harflerin ne anlama geldiği, anlamlarının bilinip bilinmeyeceği tartışılmıştır. Her iki görüşe sahip bilginler bulunmaktadır. (Zerkeşi, 1957: I/172. Bu konuda daha detaylı bilgi için bkz. Akgül, 2006: XIV/53-64)

Şimşek, Hz. Peygamber'in bu harflerle alakalı hiç açıklama yapmamış olmasından, sahâbenin Hz. Peygamber'e bu konuda soru sormamış olmasından ve müşriklerin bu konuda bu harflerle alakalı itirazlarının olmamasından yola çıkarak o dönemde sözün başında bu tür harflerin kullanımına aşina olduğunu söyler. Ona göre her dilde olduğu gibi Arapça'da da

dolaylı anlatım biçimi vardır. Dolaylı anlatımdan maksat kelime ve cümleleri temel anlamları dışında kullanmaktır. Bu harflerle kastedilen de dolaylı anlamlardır. Bu harflere birden fazla mana yüklenmesindeki sebep de budur. Bu harfler Kur'ân'ın icâzı ile ilgilidir. Şimşek'e göre bunlarla insanlığa bir meydan okuma vardır. Yani "kullanılan harfler, malzeme aynı, o halde ya inanın bu vahye veya bir benzerini getirin!" şeklinde bir dikkat çekme söz konusudur. (Şimşek, 2012: I/22-23)

B. Şimşek'in Bazı Kelâmî Konular Hakkındaki Yorumları

Şimşek'in adı geçen eserinde kelâmî konuların da tefsiri vardır. Şimşek kelâmî konularda derin tartışmalara girmez ama bu konudaki görüşlerini belirtir. Bunlardan bir kısmı şöyledir:

1. Diğer Din Mensuplarının Durumu

Şimşek bu konuda "Kim İslâm'dan başka bir din ararsa, ondan kabul edilmeyecek ve o ahirette hüsrana uğrayanlardan olacaktır." (Âl-i İmrân 3/85) âyetinden yola çıkarak Yahudi ve Hristiyanların Hz. Muhammed'e iman etmelerinin gerektiğini ifade etmiştir. Çünkü Hz. Muhammed'e iman etmek, destek vermek onların kendi kitaplarına iman etmelerinin bir gereğidir. Şimşek bu görüşlerini "Onlar ki yanlarındaki Tevrat ve İncil'de vasıfları yazılı o ümmî Peygamber'e tâbi olurlar. O Peygamber ki kendilerine meşrû şeyleri emreder, kötülükleri yasaklar, kendilerine güzel ve hoş şeyleri mübah, murdar şeyleri ise haram kılar; üzerlerindeki ağırlıkları, sırtlarındaki zincirleri kaldırıp atar. Ona iman eden, onu destekleyen, ona yardımcı olan ve onunla beraber indirilen nûra tâbi olanlar var ya, işte felaha erenler onlardır. De ki: Ey insanlar! Ben sizin hepinize Allah tarafından gönderilen Peygamberim. O ki, göklerin ve yerin hâkimiyeti O'na aittir. O'ndan başka ilah yoktur. Hayatı veren de, ölümü yaratan da O'dur. Öyleyse siz de Allah'a ve O'nun bütün kelimelerine iman eden o ümmî Nebî'ye, o Resûl'e inanın. Ona tâbi olun ki doğru yolu bulasınız." (A'râf 7/157-158) âyetleriyle destekler. Hz. Muhammed'in çağrısının bütün insanlara yönelik olduğunu ve yegâne kurtuluşun da onun yolu olduğunu ifade eden Şimşek, bugünkü Kitap Ehli'nin durumunu şöylece özetler:

- Hz. Muhammed ve Kur'ân hakkında hiçbir bilgiye sahip olmayanlar. Bunlar İslâm'ı kabulle sorumlu değildir.
- Hz. Muhammed ve Kur'ân'la ilgili bir şeyler işitmiş olmakla beraber sağlıklı bilgiye sahip olmayanlar. Bunlar da İslâm'ı kabulle sorumlu değildirler.
- İslâm dini kendilerine eksiksiz ulaştırılanlar. Bunlar İslâm'ı kabul etmezlerse kurtuluşa eremezler. (Şimşek, 2012: I/97-100. Şimşek'in bu konuyla ilgili görüşleri Gazzâlî'nin görüşlerine benzerdir. Bu konuda geniş bilgi için bkz. Aslan, 2000: 4/19-30)

2. Reenkarnasyon

Reenkarnasyon öldükten sonra ruhun başka bir bedende tekrar dünyaya gelmesi inancına denir. Daha çok ilkel totemcilikte kabul görür. (Çetin, 1995: IX/24) Şimşek reenkarnasyonun ahiret inancıyla bağdaşmadığını söyler. Reenkarnasyonu savunanların "Allah'a nasıl nankörlük edersiniz ki, siz ölümler idiniz, O sizi diriltti; yine öldürecek, yine diriltecek; sonra O'na döndürüleceksiniz." (Bakara 2/28) âyetindeki "öldüydünüz" kelimesinden yola çıkarak daha önce bir hayatın var olduğu düşüncesine kapıldıklarını, oysa Arapça'da ölü kelimesinin diri olmamak anlamında olduğunu ifade eder. Dolayısıyla bir şeye ölü denmesinin o şeyin öncesinde bir hayat geçirmiş olmasına delalet etmediğine, bilakis dünya hayatına gelmeden önce o şeyin yok olduğu anlamına geldiğine vurgu yapar. Şimşek âyeti şöyle formüle eder: *Ölüydünüz: Yoktunuz, Sizi diriltti: Dünya hayatına geldiniz, Yine öldürecek: Kabir*

hayatı, *Yine diriltecek*: Âhiret hayatı. (Şimşek, 2012: I/51-55. Bu konuda Süleyman Ateş daha farklı düşünmektedir: O Kur'an'da reenkarnasyonun var olduğunun kesin delili olmamakla birlikte, kıyamete inanmanın esas olduğunu dolayısıyla tekrar dirilmeye inanmanın bir mahzurunun olmadığını ifade eder. Tenasüh ile reenkarnasyonu ayıran Ateş, tenasühe inanmanın mümkün olamayacağını söyler. Bkz. Ateş, 1995: 144) Şimşek ise bu konuda Kur'an'da yer alan Müddessir 74/48, Secde 32/12-14, En'am 6/28. âyetlerini delil getirerek reenkarnasyonu kesin bir dille reddeder. (Şimşek, 2012: II/281)

3. Hz. Adem'in Çıkarıldığı Cennet ve İlk Günah

Şimşek, Hz. Adem'in çıkarıldığı cennetin kıyametten sonraki mükafat cenneti mi yoksa dünyada bir bahçe mi olduğu hususunda Kur'an'da açık bir ifade olmadığını ve bu sebeple de bu konuda ihtilaf olduğunu söyler. O, Bakara Sûresi 30. âyetten Hz. Adem'in yeryüzünde yaratıldığının anlaşıldığı, oradan mükafat cennetine yükseltildiğine dair bir bilginin olmadığı ayrıca mükafat cennetine girenin orada ebedi kalacağı ve orada bir kısıtlamanın olmayacağı gerekçeleriyle Hz. Adem'in çıkarıldığı cennetin dünyada bir bahçe olduğu görüşünü savunur. Ayrıca Bakara Sûresi 265., Rad Sûresi 4. ve Sebe Sûresi 15. âyette geçen "cennet" kelimesinin dünyadaki bahçeler için kullanılmasını da görüşü için bir delil olarak gösterir. Bakara Sûresi 36. âyette yer alan "ihbitü" kelimesinin ise, yine aynı sûrenin 61. âyetinde İsrailoğulları'nın azarlanarak şehre inmelerinin istenmesinde de kullanıldığını dolayısıyla bu kelime bir azarlamanın mevcut olduğunu ve mecazen rütbe olarak aşağıya inmenin söz konusu olduğunu ifade eder. (Şimşek, 2012: I/64-65)

Şimşek yasak ağaçtan kastın cinsel birliktelik olduğunu söyler. Çünkü ona göre Kur'an'da kadın-erkek ilişkisi işlenirken daima mecazi bir anlatım tarzı tercih edilmektedir. Ayrıca bunun cinsel birliktelik olarak kabul edilmediğinde A'râf Sûresi 20-22. âyetteki kendilerine gizlenmiş olan avret yerlerinin yasak ağaçtan yediklerinden sonra görünmesinin izahının zorlaşacağını söyler. Yine Tâhâ Sûresi 121. âyette geçen "ebedilik ağacı" tabirinin de cinsel birleşmeyi çağrıştırdığını ifade eder. (Şimşek, 2012: I/66)

4. Cehennem Ebediliği

"Onlar, gökler ve yerler durdukça orada ebedî olarak kalacaklardır. Ancak Rabbinin dilemesi başka..." Hûd 11/107) âyetinde yer alan "Allah'ın dilemesi" buyruğunu dikkate alan Şimşek bu konuda kesin bir şey söylemekten kaçınır ve Allah'ın vereceği kararın en adil karar olacağını vurgular. (Şimşek, 2012: II/268) Bu tavır Şimşek'in bir metodudur. O, hakkında kesin delil bulunmayan durumlarda yorum yapmaktan kaçınır.

5. A'râf Ehli

Şimşek A'râf ehlinin melekler olduğunu ifade eder. Bunların dünya hayatında da insanları dışarıdan gözlemiş olduklarını ve burada da aynı konumda olacaklarını söyler. (Şimşek, 2012: II/277) Şimşek bu görüşlerine A'râf Sûresi 46. âyette yer verir. Âyete şöyle meal verir: "İki taraf arasında bir perde vardır. Ve A'râf üzerinde erler vardır; (cennetliklerin ve cehennemliklerin) her birini yüzlerinden tanıyan cennet ehline: "Selam size!" diye seslenirler. Bunlar oraya girmeyi uman, fakat henüz girmemiş olanlardır." Şimşek âyete "Bunlar oraya girmeyi uman, fakat henüz girmemiş olanlardır." şeklinde meal verdiği halde nasıl bunların melekler olduğuna kanaat getirmiştir, burada bir çelişki görünmektedir. Çünkü bahsi geçen A'râf ehli cennete girmeyi umuyorsa bunların melek olmaları imkansız olur. Çünkü cennet ve cehennem imtihanla yükümlü olan kimseler içindir. Meleklerinse böyle bir sorumlulukları ve dolayısıyla mükafat veya ceza görmeleri imkansızdır.

6. Meleklerin İradesi

"...Hayır, o melekler ikrama erdirilmiş kullardır." (Enbiya 21/26) âyetindeki "kullar" kelimesinden yola çıkan Şimşek, kulun itaat eden anlamı olduğunu, meleklerin de itaat eden kullar olarak nitelendirilmeleri ve övülmelerinin onların itaatlerinin kurgulanmış olmadığını, bilakis kendi iradeleriyle itaat ettiklerini gösterdiğini ifade eder. Aksi halde melekler övülmezlerdi. Dolayısıyla da ona göre meleklerin iradesi vardır. (Şimşek, 2012: III/370-371)

7. Hz. İsa'nın Nüzûlü

Hz. İsa'nın kıyamete yakın bir zaman semadan dünyaya ineceği yaygın bir inanış olup aynı zamanda tartışma konusudur. (Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Çelebi, 2000: 22/472-473) Buna dayanak getirilen âyet ise şöyledir: “*O zaman Allah şöyle dedi: "Ey İsa, şüphesiz ki seni öldüreceğim, seni kendime yükselteceğim ve seni inkârcılardan temizleyeceğim. Hem sana uyanları, kıyamete kadar o küfredenlerin üstünde tutacağım. Sonra dönüşünüz banadır, ayrılığa düştüğünüz hususlarda aranızda hükmedeceğim."* (Âl-i İmrân 3/55)

Şimşek, Hz. İsa'nın tekrar dünyaya getirilmesinin Allah'ın gücü dahilinde bir husus olduğunu ancak burada meseleyi “dil kuralları” çerçevesinde anlamak gerektiğini ifade eder ve meseleye de bu bağlamda yaklaşır. “*Teveffâ*” kelimesinin ölmek anlamına geldiğini ve bu kelimeye başka manaların yüklenmesi için geçerli bir karinenin gerektiğini, böyle bir karinenin de olmadığını vurgulayarak Hz. İsa'nın Allah katına yükseltilmesi ve tekrar geleceğine dair görüşleri reddeder. Ayrıca gerekçe olarak Nîsâ Sûresi 157, 158; Mâide Sûresi 116, 117. âyetlerden bahseder. Konuyla ilgili rivâyet edilen hadislerin arasında çelişkiler olduğunu söyleyen Şimşek, söz konusu hadislerin âhad haberler kategorisinde olduğunu ve bunların çoğu âlim tarafından inanç mevzuunda delil olarak kabul görmediğini ifade eder. Netice olarak bu ve benzeri âyetlerin Hz. İsa'nın göğe yükseltildiğini anlatmadığını, bilakis faziletine ve Allah katındaki yüce makamına işaret ettiğini söyler. (Şimşek, 2012: I/357-360)

8. Kabir Azabı

Kabir azabı konusuna “*Öyle bir ateş ki, onlar sabah-akşam ona sunulurlar. Kıyametin kopacağı günde de, "Firavun ailesini azabın en şiddetlisine sokun" denilecektir.*” (Mü'min 40/46) âyetinde değinen Şimşek, âyette sabah-akşam cehennem arz edilmelerinin o anda cehennemde olmadıklarını gösterdiğini, yine kıyamet koptuktan sonra azabın en şiddetlisine sokulmalarının da buna işaret ettiğini söyler. Bununla birlikte kabir azabının olmayacağını söylemenin kişiyi inanç bağlamında zora sokmayacağını, çünkü burada sadece yorum farkının bulunduğunu ifade eder. Bu konuda gelen âhad haberlerin de inanç konusunda delil olmadığı için inanca etki etmeyeceğini ayrıca vurgular. (Şimşek, 2012: IV/389)

9. Şefaât

Şimşek bu konuya âyetlerde yeri geldikçe yer vermiştir. O, “*Allah katında, O'nun izin verdiği kimseden başkasının şefaati yarar sağlamaz...*” (Sebe' 34/23) âyetinin tefsirinde buradaki şefaatin dünyaya ait olduğunu söyler. Gerekçesi ise bu konuyla ilgili nakledilen hadistir. Çünkü söz konusu hadiste Allah bir şeye hüküm verdiğinde gökteki meleklerin mutlaka o emre boyun eğerek kanat çırtıkları ve “*Nihâyet kalplerinde korku giderildiği zaman 'Rabbimiz ne buyurdu' diye sorulduğunda: Gerçeği. O yücedir, büyüktür.*” (Rivâyet için bkz. Buhârî, Tevhid 32; Tirmizî, Tefsir 34) dedikleri anlatılmaktadır. (Şimşek, 2012: IV/223) Şimşek söz konusu âyette şefaatin izinle olacağını söylemesiyle mutlak şefaatin olacağı anlamının çıkmayacağını nitekim “*Ey iman edenler! Hiçbir alışverişin, hiçbir dostluğun ve hiçbir şefaatin olmadığı kıyamet günü gelmeden önce, size rızık olarak verdiklerimizden Allah yolunda harcayın...*” (Bakara 2/254) âyetiyle hesap günü şefaatin olmayacağını buyrulduğunu ifade eder. (Şimşek, 2012: IV/224) Ayrıca “*De ki: "Şefaât tümüyle Allah'a aittir..."*” (Zümer 39/44) âyetinden yola çıkarak da, şefaatin tamamının Allah'a ait olduğunu da söyler. (Şimşek, 2012: IV/224,356)

C. Şimşek'in Bazı Fikhî Konular Hakkındaki Yorumları

1. Çok Eşlilik

“*Eğer (velisi olduğunuz) yetim kızlar (ile evlenip onlar) hakkında adaletsizlik etmekten korkarsanız, onları değil, size helâl olan başka kadınlardan ikişer, üçer, dörder olmak üzere nikâhlayın. Eğer (o kadınlar arasında da) adaletli davranmayacağınızdan korkarsanız, o*

takdirde bir tane alın veya sahip olduğunuz (cariyeler) ile yetinin. Bu, adaletten ayrılmamanız için daha uygundur." (Nisâ 4/3) âyetinde konuya değinen Şimşek'e göre, İslam hukukunda kötülüklerin önüne geçilmesi, yararların temin edilmesinden önce gelir. Kişi her işinde böyle davranmalıdır. Evlilik gibi önemli olan bir meselede de işin artıları eksileri iyi tahlil edilmeli ve öyle karar verilmelidir. Bazen birden fazla evlilik zaruri olabilir. Bu bölgeye, kişiye yani şartlara göre değişkenlik arz eder. Zaruretler göz önüne alındığında erkek birden fazla eşle evlenebilir. Âyette yer alan "*ikişer, üçer, dörder*" ifadesinden sonra adaletten endişe edildiğinde birle sınırlandırılmasının vurgulanması sınırın en fazla dört olacağını gösterir. Böyle bir kayıt olmasaydı çok eşlilikte sayı sınırsız olurdu. (Şimşek, 2012: I/400-472)

2. Çift Cinsiyetli Kişilerin Durumu

Konuya "*...Develerin kulaklarını yarmalarını emredeceğim, Allah'ın yarattığını değiştirmelerini emredeceğim*" diyen, *Allah'ın lanet ettiği azgın şeytana taparlar...*" (Nisâ 4/117-119) âyetlerinde değinen Şimşek, burada bahsedilen "*Allah'ın yarattığını değiştirme*" ibaresinden ilk anlaşılının yaratılışın temel yapısını değiştirmek olduğunu söyler. Örnek olarak da hayvanların hadımlaşırılmasını gösterir. Buradan yola çıkan Şimşek çift cinsiyetli doğan kimselerin hangi cinsiyet ağır basıyorsa bir takım operasyonlarla o yönünün etkinleştirilmesinin yaratılışın değiştirilmesi olarak anlaşılması gerektiğini söylemektedir. (Şimşek, 2012: I/571)

3. Savaş Hukuku

"Ey müminler! Sizler gerek hafif, gerek ağırlıklı olarak hep birlikte seferber olunuz, Allah yolunda mallarınızla ve canlarınızla cihad ediniz. Eğer anlıyorsanız, sizin için hayırlı olan budur." (Tevbe, 9/41) âyetin tefsirinde konuya değinen Şimşek'e göre İslâm, toprak fethetmek ve insanları hakimiyeti altına almak maksadıyla savaş açmaz. İslâm'ın öngördüğü savaş savunma savaşıdır. Bundaki maksat da düşman saldırısına karşı koymaktır. (Şimşek, 2012: II/451)

4. Erkeğin Kadına Üstünlüğü

"...Kocaları da bu arada barışmak isterlerse, onları geri almağa daha çok hak sahibidirler. Erkeklerin kadınlar üzerinde bulunan hakları gibi, kadınların da erkekler üzerinde hakları vardır. Erkeklerin, kadınlar üzerindeki hakları, bir derece fazladır. Allah azizdir, hakimdir." (Bakara 2/228) âyetinde erkeklerin bir derece kadınlardan üstün olduklarından bahsedilmektedir. Şimşek bu üstünlüğün boşama yetkisiyle ilgili olduğunu söyler. Söz konusu üstünlük yönü ise kocanın direkt boşama yetkisinin olması, kadının ise ancak mahkemeye başvurarak boşanma isteyebilmesidir. (Şimşek, 2012: I/249)

5. Üç Talak

İslâm'dan önce Arap toplumunda boşamanın bir sınırı yoktu. Kişi karısını dilediği kadar boşayıp tekrar ona dönebiliyordu. Talak yetkisi kocaya ait olduğu gibi boşadıktan sonra ona dönebilmesi için eşinin rızasını almaya da gerek yoktu. Koca boşadığı eşine, iddetini doldurmasına az bir zaman kala dönüyor, sonra tekrar boşuyor ve iddetini yeniden uzatabiliyordu. (Râzî, 1997: II/442) İşte bunun üzerine bir kadın Hz. Âişe'ye gelerek, kocasının kendisini boşamasını ve zarar vermek maksadıyla yani başkasıyla evlenmesini engellemek için kendisine ric'at (Ric'at: Talak-ı ric'iden sonra iddet içinde henüz sona ermemiş olan nikahı söz ya da fiil ile devam ettirmek istemektir. Bkz. Erdoğan, 1998: 386) etmesini şikâyet etti. Hz. Âişe de bu durumu Hz. Peygamber'e (s.a.s.) anlattı. Bundan dolayı "*Boşama hakkı iki defadır. Bundan sonra yapılması gereken ya meşrû tarzda güzelce birlikte yaşama yahut eşini güzellikle salıvermedir...*" (Bakara 2/229) âyeti nâzil oldu. (Râzî, 1997: II/442) Bu âyet boşamaya sınır getiriyordu. Hz. Peygamber zamanında boşama uygulamasında şayet tek mecliste (Meclis: Oturulan yer, akit/sözleşme yapılan yer. Meclis, akdin ardından tarafların birbirinden ayrılması yahut başka bir konuya geçmeleri, başka bir işe koyulmalarıyla sona erer. Bkz. Erdoğan, 1998: 279) üç kere boşama gerçekleştirilmişse tek sayılmıştı. (İbn Kayyim, 1968: III/33. Ebubekir Sifil ise Hz. Peygamber zamanında bir lafızla verilen üç talakın üç olduğuna yönelik örnekler

vermektedir. Bkz. Sifil, 2006: 82-184) Fakat halifelîği döneminde Hz. Ömer, insanların aceleci bir biçimde bu tür bir boşamayla Allah'ın kendilerine gösterdiği genişliğe aykırı şekilde kendi kendilerini daralttıklarını dikkate alarak konuyu şûrâ heyetine getirmiş ve aynı anda üç boşamayı geçerli saymıştır. (Müslim, "Talak", 15-17; Kurtubî, 1967: III/130; İbn Kayyim, 1968: III/32,33; İbn Âşur, 1997: II/417)

Şimşek bu konuda temizlik dönemlerine dikkat edilmesi ve her bir talakın ise aynı anda değil, süreç takip edilerek verilmesi gerektiğini söyler. Çünkü bu süre içerisinde belki taraflar evliliklerine devam kararı alabilirler. (Şimşek, 2012: V/258-259) Ayrıca ona göre üç talakın kullanıldığı durumlarda tekrar evlenebilmek için sahte evlilik ve sahte boşama kabul değildir. Kadının yeni evlendiği kocasıyla zıfâ şartı vardır. Şahıs ancak böyle bir evlilikten sonra eski eşine dönebilir. (Şimşek, 2012: I/251-252)

6. Kur'ân ve Abdest

"Ona, ancak tertemiz olanlar dokunabilir." (Vâkıa' 56/79) âyeti İslâmî gelenekte Kur'ân'a abdestle dokunmanın şart olduğu şekliyle yorumlanmıştır. (Geniş bilgi için bkz. Akpınar, 2001: V-I/81-108; Elik, 1998: I-6/48-78) Şimşek bu âyette geçen "tertemiz" lafzıyla kastedilenlerin "*melekler*" olduğunu, dokundukları şeyin ise "*Levh-i Mahfûz*" olduğunu söyler. Buradan yola çıkan Şimşek, bu âyetin Kur'ân'a abdestle dokunma meselesiyle ilgisi olmadığını söyler. Ayrıca Kur'ân'a abdestsiz dokunulamayacağına dair bir delilin de olmadığını ifade eden Şimşek, Kur'ân okumanın bir ibadet olduğunu fakat ona dokunmanın ibadet boyutunun olmadığını belirtir. (Şimşek, 2012: V/160)

7. Cilbabın Hükümü

Cilbab başörtüsüdür. Kadının sarınarak örtüdüğü çarşaf ve örtü gibi giysilerdir. (İbn Manzur, t.y.: VI/649-650) Cilbabı emreden âyet şöyledir: "*Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve mü'minlerin kadınlarına söyle, bedenlerini örtecek elbiselerini giysinler. Bu, onların tanınıp incitilmemelerine de daha uygundur...*" (Ahzâb 33/59) Bir kısım İslâm âlimine göre cilbab giymek yalnız Müslüman hür kadınlara emredilmiş olup bütün zamanlarda emredilmiş bir giysi değildir. Diğer bir kısım âlime göre ise, âyetin bağlayıcılığı devam etmektedir. Çünkü bu giysi kadının iffet ve namusu konusunda hassas olduğunu gösterecektir. (Dalgın, 2004: 284-285) Müfessirlerin bir kısmı da bu âyetten yola çıkarak cilbab türü giysilerin hürleri cariyelerden ayırmak için emredildiğini söylemişlerdir. Şimşek bu görüşe katılmaz. Burada ayırt edilme meselesinin iffetle ilgili bir mesele olduğunu ifade eder. Ona göre âyette hür ya da cariye olsun iffetli biri olduğunu karşı tarafa hissettirecek şekilde giyinilmesi istenmektedir. (Şimşek, 2012: IV/203-204)

D. Şimşek'in Bazı Güncel Konular Hakkındaki Yorumları

Şimşek'in tefsirinin çağdaş yönünü oluşturan yönlerinden biri de gündemdeki bazı meselelere değinmiş olmasıdır. Bu yön onun Kur'ân'la çağı okuma gayretinin bir ürünüdür. Eserinin bu yönünü oluşturan bazı örnekler şunlardır:

1. İlmli İslâm

Şimşek "*Allah'a iftira ederek yalan uydurandan veya âyetlerini yalanlayandan daha zalim kim olabilir? Hiç şüphe yok ki zalimler kurtuluşa eremezler.*" (En'am 6/21) âyetindeki "*yalan yere iftira eden*" ibaresine günümüzde, Müslüman olmayanların dayattıkları ve Müslümanlar arasında da taraftar bulan, İslâm'ın dünya hayatıyla ilgili ahkâmını ortadan kaldıran yorumların girdiğini söylemektedir. Ona göre İlmli İslâm patenti ile ileri sürülen bu anlayış, Kur'ân'ı olduğu gibi anlamayı değil, onu çağa uydurmayı amaçlar. Ve yine ona göre bu çabalar dini tahrif etmek ve Allah'a iftira etmekten başka bir şey değildir. (Şimşek, 2012: II/143)

2. Dinler Arası Diyalog

Konuya “*Sen dinlerine uymadıkça, ne Yahudiler ve ne de Hıristiyanlar asla senden razı olmazlar. De ki: “Allah'ın yolu asıl doğru yoldur.” Sana gelen ilimden sonra, eğer onların arzu ve keyiflerine uyacak olursan, bilmiş ol ki, Allah'tan sana ne bir dost, ne bir yardımcı vardır.*” (Bakara 2/120) âyetinde değinen Şimşek, bu konuda İslâm'ın inanç gruplarıyla diyaloga girmekte sakınca görmediğini, bilakis bunu istediğini söyler. Hatta Âdem'e secde konusunda Allah'la İblis arasında geçen konuşmaya değinir ve bunun bir diyalog olduğunu ifade eder. Şimşek'in diyalogun nasıl yapılacağıyla ilgili kıstasları bulunmaktadır. Diyalogdan maksadın tarafların birbirlerine baskı yapmaksızın ve inançlarının gereklerini yerine getirmelerine engel olmaksızın, birbirlerine inançlarını anlatmak olması gerektiğini vurgular, tarafların adil şartlar altında bir araya gelmeleri gerektiğini söyler. (Şimşek, 2012: I/153)

3. Ulusalılık

Şimşek “*Bir topluluk diğer bir topluluktan daha (güçlü ve) çoktur diye yeminlerinizi aranızda bir hile ve fesat sebebi yaparak, ipliğini iyice eğirip büktükten sonra (tekrar) çözüp bozan kadın gibi olmayın. Allah, bununla sizi ancak imtihan eder. Hakkında ayrılığa düştüğünüz şeyleri kıyamet günü size elbette açıklayacaktır.*” (Nahl 16/92) âyetinden yola çıkarak günümüzdeki ulusalçı anlayışı eleştirir. Ulusalçı anlayışların bencilliği aşıladıklarını, toplumlar üstü değerleri bir yana bırakarak ilişkileri tamamen çıkar ilişkisine dönüştürdüğünü söyler. Toplumlar arasında anlaşmalar olsa bile bu tip anlayışın hile ve entrikaya başvurarak menfaatleri için anlaşmaları dahi bozduklarına değinir. Politikacıların bu anlayışı ön planda tutmalarıyla toplumların sağlıklı değerlendirme yapma kabiliyetlerini yitirdiklerini, hile ve entrikaya başvuran yöneticileri politik deha olarak gördüklerini ifade eder. (Şimşek, 2012: III/177)

4. İsrail Devleti

Şimşek, İsrailoğullarından bahseden Âl-i İmrân Sûresi 112. âyet ve İsrâ Sûresi 4-5. âyetlerden sonra tamamen güncel olan meselelerden biri olan İsrail Devleti, Filistin ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Ortadoğu'da üstlendiği roller ve Müslümanların durumları hakkında yorumlar yapmıştır. Müslüman devletlerin halklarıyla olan kavgaları, yöneticilerin emperyalistlerin maşası konumunda oldukları ve Filistinlilerin yurtlarından sürülmüş olmaları üzerinde durur. (Şimşek, 2012: I/403; III/201-202) Şimşek'in bu yaklaşımı Tefsir'inin güncelliğini göstermesi bakımından kayda değerdir.

E. Şimşek'in Diğer Bazı Konular Hakkındaki Yorumları

Bu başlık altında Şimşek'in Tefsir'inin orijinalliğini yansıttığını düşündüğümüz ve önemli bulduğumuz bazı konular üzerinde durulacaktır. Bu konulardan bazıları şunlardır:

1. Ayın Yarılması Meselesi

Kur'an'da yer alan “*Kıyamet yaklaştı ve ay yarıldı.*” (Kamer 54/1) âyetinden ve diğer bazı nakillerden âlimlerin çoğu Mekke döneminde ayın ikiye ayrıldığı ve bunun Hz. Peygamber'in bir mucizesi olduğunu söylemişlerdir. (Bu konuda geniş bilgi ve tahliller için bkz. Azimli, 2008: 4/25-40) Şimşek bu konuda farklı düşünmektedir. Bu konuda gelen rivâyetlerin çelişkilerle dolu olduğunu ifade eden Şimşek bu rivâyetlerin tahliline girmez. Meseleyi Kur'an eksenli ve akli deliller çerçevesinde değerlendirir.

Rivâyetlerde Mekke müşriklerinin isteği üzerine Hz. Peygamber'in bu mucizeyi gerçekleştirdiğinin yazdığı ancak mucize gösterdiği halde bir peygamberin peygamberliğine inanmayanların helak edileceğinin “*Bizi, (Kureyş'in istediği) mucizeleri göndermekten, ancak öncekilerin onları yalanlamış olması alıkoydu...*” (İsrâ 17/59) âyetiyle bildirildiğini söyler. Dolayısıyla bu âyetin Hz. Peygamber'in duyulara hitap eden kevnî mucizelerinin olmadığına delil olduğunu ifade eder. İnsanların olağanüstülüklerle olan tutkularının Hz. Peygamber'e mucizelerin atfedilmesine sebep olduğunu söyler. Yine “*Onlar bir mucize görseler yüz çevirirler ve “Süregelen bir sihirdir” derler.*” (Kamer 54/2) âyetinde de müşriklerin devam

eden ve tekerrür eden bir sihirden bahsettiklerini oysaki ayın yarılmasının devam eden ve tekerrür eden bir vakıa olmadığını vurgular.

Şimşek meseleye aklı yönden de bakar. O böyle önemli bir meselenin Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer gibi kişiler tarafından anlatılmamış olmasının izahının zor olduğunu söyler. Yine bu tür tabiat olaylarının insanlar tarafından önemsendiğinin göz önüne alındığında böyle bir olay olsaydı aynı enlem ve boylamda yaşayan bazı milletlerin bu hadiseyi büyüterek anlatacaklarını ve bu hadiseyi takvim başlangıcı dahi yapabileceklerini ifade eder. Olayın uykuda vaki olduğunu ve bu sebeple kimsenin bu hadiseyi görmediğini söylemenin doğru olmayacağını en azından çobanların geceleri sürülerinin başında olduğunu düşünüldüğünde onların bu hadiseyi anlatması gerektiğine vurgu yapar. Ayrıca Hz. Peygamber'in tüm insanlığa gönderilmesinden yola çıkan Şimşek, bu hadise gerçekleşseydi hadisenin diğer insanların gözünden kaçırılmasının imkansız olacağını, bunun tutarlı tarafının olmayacağını belirtir. (Şimşek, 2012: V/127-129)

2. Hz. Muhammed'in Cinlerin Peygamberi Olup Olmadığı

Şimşek Cin Sûresi'nin tefsirinde cinlerin "...*Böylece biz de ona iman ettik. Rabbimize hiç kimseyi ortak koşmayacağız.*" (Cin 72/2) sözlerinden hareketle birçok müfessirin Hz. Peygamber'in cinlere de gönderildiğini söylediklerini ancak O'nun (s.a.s.) Kur'ân'dan okuduğu bir bölüme cinlerin iman etmelerinin Hz. Peygamber'in onların da peygamberi olduğuna delil olmayacağını söyler. Çünkü ona göre Kur'ân'da peygamberin gönderildiği kimselerle aynı cinsten olması hükmü savunulmaktadır. Müşriklerin bir peygamberin ancak melek olması gerektiği şeklindeki itirazlarına "*De ki: "Eğer yeryüzünde, (insanlar yerine) yerleşip dolaşan melekler olsaydı, elbette onlara gökten bir melek peygamber indirirdik."* (İsra 17/95) âyetiyle cevap verildiğini ifade ederek görüşünü desteklemektedir. (Şimşek, 2012: V/320-321)

3. Mugayyabât-ı Hamse (Beş Bilinmeyen)

"*Kıyametin ne zaman kopacağı bilgisi şüphesiz yalnızca Allah katındadır. O, yağmuru indirir, rahimlerdekini bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Hiç kimse nerede öleceğini de bilemez. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır.*" (Lokman 31/34) âyetinden yola çıkan müfessirler bu âyette belirtilen beş hususun yalnızca Allah tarafından bilinebileceğini ifade etmişlerdir. (Bu konuda geniş bilgi için bkz. Karacabey, 1994: 6-6/87-98) Şimşek âyetin amacının Allah'tan başka kimsenin bilemeyeceği hususları sıralamak olmadığını ayrıca âyetten söz konusu beş hususun Allah'tan başkası tarafından bilinmeyeceğine yönelik bir anlamın da çıkmadığını söyler. Âyette sadece kıyamet saatinin, insanların yarın ne kazanacağını ve nerede öleceğinin Allah tarafından bilindiğinin belirtildiğini ifade eder. (Şimşek, 2012: IV/154)

4. Miraç

Miraç Hz. Peygamber'in Mekke'den Kudüs'e oradan göğe olan gece yolculuğunu içermektedir. (Yavuz, 2005: XXX/132) Şimşek bu konuda Kur'ân'da detay bilgi verilmediğini fakat kaynaklarda çokça nakil bulunduğunu ifade eder. Bu nakiller arasında farklılıklar olduğunu belirten Şimşek meselenin detayına girmeyerek, böyle bir hadisenin gerçekleştiğini, bunun Allah'ın kudreti elinde olduğunu, Hz. Peygamber'in hüzün yılının ardından gerçekleşen bu hadisenin O'nun için bir teselli kaynağı ve ödül olduğunu söyler. (Şimşek, 2012: III/198-199)

5. Duada Aracı Kılmak

Şimşek'e göre çeşidi nasıl olursa olsun, ibadete başkalarını karıştırmak, şirke açılan kapılardan biridir. Allah insanlara şah damarlarından daha yakındır. Sınırsız merhamet ve bilgi

sahibidir. Böyle bir zat ile araya aracı konulamaz Çünkü Allah, “*Bana dua edin size icabet ederim.*” (Ğafir 40/60) buyurmaktadır. (Şimşek, 2012: I/375-376)

Sonuç

Şimşek eserini “Kur'an'ı indirildiği amaç doğrultusunda tefsir etmek gerekir” prensibiyle kaleme almıştır. İlmî birikimi ve çağı okumasıyla Kur'an okumalarını birleştirip Kur'an'ın amacı doğrultusunda sonuçlara varmaya çalışmıştır. Günümüz insanının meşgalelerini göz önüne alarak sözü fazla uzatmamaya gayret etmiş, akademik tartışmalara girmemeye çalışmıştır. Üslup olarak halkın anlayabileceği bir dili kullanarak eserinin geniş kitlelerce anlaşılabilmesini hedeflemiştir.

Şimşek tefsir yaparken gelenekten ve çağdaş akımlardan etkilenmemeye çalışmıştır. Bazen geçmiş müfessirlerin veya ilim adamlarının vardığı kanaatlere kendisi de katılmış, bazen de geçmiş ilim adamlarının çoğunluğunun kabul ettiği meselelerde aykırı görüş beyan etmiştir. Bunu ilim ahlakının ve Kur'an'ı tefsir anlayışının bir gereği olarak yapmıştır. Mesela neshi reddetmiş, bunu da neshle ilgili âyetlerin bağlamına ve bu konuda Hz. Peygamber'den tek bir naklin gelmemesine bağlamıştır. Sebeb-i nüzûl konusunda geleneğin yaklaşımından farklı çıkarımlarda bulunmuş ve sebeb-i nüzûlün bağlayıcılığını reddetmiştir. Çünkü ona göre nüzûl sebeplerinin çoğu içtihadîdir. Kur'an ise evrenseldir ve her çağa hitap eder. Sebeb-i nüzûlü mutlak kabul etmek Kur'an'ın evrenselliğine aykırıdır.

Kelâmî konularda da Şimşek'in orijinal fikirleri vardır. Örneğin a'râf ehlinin melekler olduğunu ve meleklerin iradesinin var olduğunu söylemesi bunlardandır. Hz. İsa'nın nüzûlünü reddetmesi tamamen nas eksenli ve Kur'an'ın kullandığı dil olan Arapça'nın bir gereğidir. Kabir azabını kabul etmesi de yine nassın bağlamı çerçevesinde olmuştur. Politik yönü olan ılımlı İslâm, dinler arası diyalog, ulusalcılık vb. konular üzerinde de duran Şimşek böylece Tefsir'inin çağa ışık tutma iddiasında olduğunu göstermiştir.

Sonuç olarak Şimşek Tefsir'ini yazarken tamamen ilmî birikimi doğrultusunda, geçmiş ekollerden ve günümüz ekollerinden bağımsız hareket etmeye çalışmış, hakkında kesin bilgi olmayan hususlarda söz söylemekten kaçınmış ve Kur'an âyetlerini bu şekilde tefsir etmiştir.

KAYNAKÇA

- AKGÜL, M. (2006), “Mukatta Harfleri ve Kur'an İ'câzındaki Yeri”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14, Sakarya.
- AKPINAR, A. (2001), “Mushafa Abdestsiz Dokunma Meselesi”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, V/I, Sivas.
- ASLAN, A. (2000), “Dini Çoğulculuk Problemine Yeni Yaklaşım”, *İslâm Araştırmaları Dergisi*, 4.
- ATEŞ, S. (1995), *İnsan ve İnsan Üstü (Ruh, Melek, Cin, İnsan)*, İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat.
- AYDIN, İ. (2006), “Dogmatizm ve Çağdaşlık bağlamında İslâm”, *Ekev Akademi Dergisi*, 10/27.
- AZİMLİ, M. (2008), “Şakku'l-Kamer Olayı Çerçevesinde Bazı Tahliller”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, VIII/4.
- BAĞDÂDÎ, E. (t.y.), *en-Nâsîh ve'l-mensûh*, (Thk. Hilmi Kamil Abdu'l-Hâdî, Dâu'l-Adevî), Umman.

- BUHÂRÎ, (1992), *Sahîhu'l-Buhârî*, İstanbul.
- CERRAHOĞLU, İ. (1995), *Tefsir Usûlü*, Ankara.
- CEVHERÎ, E. (1990), *es-Sıhah tâcü'l-luga ve sıhâhi'l-arabiyye*, (Thk. Ahmed Abdülgafûr Attâr), Beyrut.
- ÇELEBÎ, İ. (2000), "İsâ", *DİA*, XXII, İstanbul.
- ÇETİN, A. (2006), "Nesih", *DİA*, XXXII, İstanbul.
- ÇETİN, M. (1995), "Kur'ân Işığında Reenkarnasyon", *Dokuz Eylül İlahiyat Fakültesi Dergisi*, IX, İzmir.
- DALGIN, N. (2004), *Gündemdeki Tartışmalı Konular*, İstanbul: Etüt Yayınları.
- ELİK, H. "Mushaf'a Abdestsiz Dokunup-Dokunulmayacağı Problemi", *Kur'an Mesajı: İmi Araştırmalar Dergisi*, I/VI.
- ERDOĞAN, M. (1998), *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Rağbet Yayınları.
- "<http://mozbulbul.blogcu.com/cadaslik-nedir-ne-degildir/9118447>", 30.09.12, 20:35.
- İBN ÂŞUR, M. (1997), *Tefsîrû't-tahrîr ve't-tenvîr*, Tunus: Dâru Sahnûn.
- İBN HAZM (1986), *en-Nâsîh ve'l-mensûh fi'l-Kur'âni'l-Kerîm*, (Thk. Abdülgaffâr Süleymân Bûndarî), Beyrut.
- İBN KAYYİM EL-CEVZİYYE, E. (1968), *İ'lamü'l-muvakkîin 'an Rabbi'l-'Âlemîn*, (Thk. Tâhâ Abdürrâuf Sa'd), Kahire.
- İBN MANZUR, E. (t.y.), *Lisânu'l-Arab*, Kahire: Dâru'l-Maarife.
- İLHAN, A. (2000), *Türkiye'nin Çağdaşlaşma Problemi ve İslâm "Son Peygamber ve Çağdaşlık"*, Ankara: TDV.
- KARACABEY, S. (1994), "Hadisler Çerçevesinde Mugayyebât-ı Hamse Meselesi", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*, 6/6, Bursa.
- KURTUBÎ, A. (1967), *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'ân*, Mısır: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî.
- MÜSLİM B. EL-HACCAC, E. (1992), *Sahihü'l-Müslim*, İstanbul.
- ÖZAKPINAR, Y. (2007), *Din-Kültür ve Çağdaşlık "Çağdaşlık Kavramının Analizi"*, Ankara: TDV.
- ÖZSOY, Ö. (2004), *Kur'ân ve Tarihsellik Yazıları*, Ankara: Kitâbiyât.
- RÂZÎ, F. (1997), *Tefsîr-i kebîr=Mefâtihü'l-gayb*, y.y.
- SİFİL, E. (2006), *Hz. Ömer'in Sünnet Anlayışı*, (Basılmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- SUYÛTÎ, C. (1985), *el-İtkân fi ulûmi'l-Kur'ân*, (Thk. Muhammed Ebû'l-Fazl İbrâhim), , Kahire: Dâru't-Turas.
- ŞİMŞEK, S. (2012), *Hayat Kaynağı Kur'ân Tefsiri*, İstanbul: Beyan Yayınları.
- TİRMİZÎ, E. (1996), *el-Câmiü'l-kebîr*, (Thk. Beşşar Avvad Ma'ruf), Beyrut.

YAVUZ, S. (2005), "Mi'rac", *DİA*, XXX, İstanbul.

ZERKÂNÎ, (t.y.), *Menâhilü'l-irfân fî 'ulûmi'l-Kur'an*, Mısır.

ZERKEŞİ, E. (1957), *el-Burhân fî 'ulûmi'l-Kur'an*, (Thk. Muhammed Ebü'l-Fazl İbrâhim), Kahire.